

BARNEOMBUDET

Barne-, likestillings- og
inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Arkivkode:	410.0
Dato:	16.11.10
Saksnr:	201003502-41

Deres ref:	Vår ref:	Saksbeh:	Arkivkode:	Dato:
	10/01574-2	Anders Prydz Cameron	008;O;BV	8.11.2010

Forslag til revidert forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon (rettighetsforskriften)

Det vises til høringsbrev datert 17. august 2010 om forslag til revidert forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon med høringsfrist 15. november.

Sammendrag:

I denne høringsuttalelsen, som stort sett støtter departementets forslag, legger Barneombudet vekt på barns rett til å bli hørt, påpeker problemer knyttet til at barn med svært ulike plasseringsgrunnlag plasseres på samme institusjon og omtaler mangler ved fylkesmannens klagebehandling og tilsyn med barneverninstitusjoner.

Innledning

Barneombudet skal i henhold til lov og instruks arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet skal særlig følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barnets rettigheter. Ombudet skal av egen tiltak, eller som høringsinstans, ivareta barn sine interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter, foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet, med mer. Ombudets mandat er begrenset til barn under 18 år.

Barneombudet støtter i all hovedsak departementets forslag til revidert forskrift. Departementet har gjort et viktig arbeid med å presisere innholdet i forskriften og gi tydelige eksempler som kan være veiledende for institusjonsansatte som skal praktisere bestemmelsene i forskriften. Ombudet har tradisjon for å behandle de mer overordnede spørsmål, og overlater mer detaljerte spørsmål til andre faginstanser med spisskompetanse innenfor området. Barneombudet har, med unntak av å stille seg positiv til forslaget, følgende generelle kommentarer i forbindelse med forslaget til revidert forskrift:

1. Det er ikke gjort klart om, og i så fall på hvilken måte, barn som bor på institusjon har blitt hørt i forbindelse med arbeidet med å revidere rettighetsforskriften.

2. Det er lagt vekt på å presisere egne regler for barn som er atferdsplassert. Barneombudet mener dette kan være problematisk, og at man bør vurdere om det er klokt at barn med atferdsvedtak og barn med omsorgsvedtak bor på samme institusjon.
3. Det er avgjørende for barn som bor på institusjon at deres rettigheter ivaretas av et velfungerende klage- og tilsynssystem. Ombudets egne undersøkelser, blant annet basert på samtaler med barn som bor på institusjon, tyder på at klagesystemet og tilsynet med institusjonene ikke fungerer godt nok i dag.

1. Barns rett til å bli hørt

Barns rett til å bli hørt i henhold til FNs barnekonvensjons artikkel 12 er en av de mest sentrale bestemmelsene i konvensjonen. Det er ikke synliggjort i høringsnotatet om, og i så fall hvordan, barn som blir berørt av endringene i forskriften har blitt gitt anledning til å uttale seg i forbindelse med revideringen av forskriften eller i den pågående høringsrunden. At barn og unge i for liten grad får mulighet til å uttale seg i forbindelse med høringer er et generelt problem, men i denne sammenhengen er det spesielt beklagelig dersom man ikke har latt barn som bor på institusjon delta i prosessen fram mot en revidert rettighetsforskrift. Dersom barn faktisk har fått muligheten til å delta i arbeidet, er det beklagelig at dette ikke er bedre dokumentert og synliggjort i høringsnotatet. Det dreier seg i dette tilfellet om en relativt liten gruppe barn som det er lette å kontakte, og dermed er det å høre deres oppfatninger omkring forskriften enkelt.

Barneombudet kjenner heller ikke til hvor godt kjent innholdet i forskriften er blant institusjonsbeboere i dag, og Ombudet anbefaler at det lages en plan for å opplyse og bevisstgjøre institusjonsbeboerne på deres rettigheter i henhold til forskriften.

2. Ulikt plasseringsgrunnlag i samme institusjon

Departementet tar i høringsnotatet opp en rekke områder der det er naturlig at institusjonene har større mulighet til å innføre begrensninger overfor barn på atferdsplassering etter bvl. § 4-24 eller § 4-26 enn for barn som er plassert etter § 4-12 eller § 4-4 femte ledd. Det er grunn til å påpeke at det kan være vanskelig for beboerne å forstå og godta at for eksempel reglene for begrenset bevegelsesfrihet og begrensninger i bruk av kommunikasjonsutstyr skal være ulike for beboere i samme institusjon. Det stilles kanskje også for høye krav til de ansattes skjønn og pedagogiske evner i enkelte tilfeller når man skal gjennomføre de ulike regelsettene i praksis. Det kan ikke være tvil om at formålet med plasseringen må være avgjørende for hva som er forsvarlig omsorg og behandling, men det kan være praktiske problemer knyttet til det å praktisere to ulike regelsett for beboerne som også går ut over institusjonenes og de ansattes mulighet til faktisk å yte forsvarlig omsorg og gi god behandling. Dersom tillit mellom beboere og ansatte hele tiden settes på prøve i praktisering av ulike regler for beboerne, vil dette kunne gå ut over så vel omsorgen som behandlingen i enkelte tilfeller.

Barneombudet vil i denne sammenheng også spørre om det i det hele tatt er hensiktsmessig at barn med helt ulike plasseringsgrunnlag bor på samme institusjon. Ombudets spørsmål er blant annet basert på flere samtaler med en gruppe barn som bor på barneverninstitusjon. Et tema flere har vært opptatt av, er hvordan man ved enkelte anledninger kan føle seg utrygg fordi andre beboere har utagerende atferd. Departementet berører et annet umiddelbart problem ved å plassere barn med såpass ulikt utgangspunkt i samme institusjon i sin drøftelse av om alle beboere, også de som er omsorgsplassert, skal få muligheten for å avlegge frivillig

urinprøve. Det er grunn til å tro at barn som er atferdsplassert og har store rusproblemer kan rekruttere andre barn på institusjonen til rusbruk.

Det er viktig at institusjonen er et trygt omsorgs- og oppvekstmiljø for barna som bor der. Det sier seg selv at det er uheldig at barn som for eksempel har opplevd vold og seksuelle overgrep i familien skal bo på samme institusjon som barn som har voldelige tendenser og kanskje også truer med seksuelle overgrep. Disse temaene er ikke en del av rettighetsforskriften i dag, men Ombudet mener det er relevant å ta dem opp her, all den tid ”(forskriften) inneholder bestemmelser som ivaretar den enkeltes personlige integritet (...) under institusjonsoppholdet”. Det er også grunn til å påpeke at behov for behandling og faglig oppfølging vil være sterkt knyttet til formålet med plasseringen.

Ombudet er bekymret for det som ser ut som en utvikling i retning av at man har færre institusjonsplasser som er mindre spesialiserte. Barn som bor på barneverninstitusjon er en svært sammensatt gruppe, og det er viktig at man har et differensiert tilbud som kan fange opp og behandle mange ulike problemer, fra omsorgssvikt til tunge rus- og kriminalitetstilfeller. Ombudet ber departementet om å fortsette arbeidet med å ivareta den enkelte beboers integritet gjennom å sikre et bredt og differensiert institusjonstilbud som kan tilby alle beboere et trygt oppvekstmiljø.

3. Dokumentkrav, tilsyns- og klagemuligheter

Barneombudet støtter presiseringen i høringsnotatet av at kravene til innholdet i en klage ikke må settes for høyt, og at man samler reglene om klage over brudd på forskriften i én bestemmelse. Ombudet vil benytte denne anledningen til å påpeke mangler ved klagemulighetene og tilsynet med institusjonenes håndheving av rettighetsforskriften. I forbindelse med tvangsbruk er dokumentasjon og klagebehandling avgjørende for å kunne ivareta barns rettssikkerhet og avdekke mulige krenkelsers og/eller overgrep mot barn. Barneombudet mener at både dokumentasjonen i tvangsprotokoller og fylkesmannens klagebehandling og sanksjonsmuligheter overfor institusjonene ved brudd på forskriften bør forbedres.

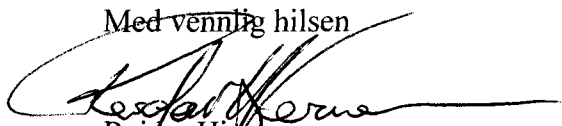
Barneombudet har inntrykk av at en del tvangsprotokoller som har kommet oss i hende er hurtig utfylt. Mange ganger er det ikke dokumentert i særlig grad om, og på hvilken måte, barnet har fått informasjon om muligheten til å komme med en uttalelse i protokollen og til å klage på vedtaket om tvangsbruk. Ofte er det, som det også fremgår av høringsnotatet, bare krysset av for at barnet vil klage. Barneombudet er enig med departementet i at dette bør være tilstrekkelig til at fylkesmannen behandler klagen, men stiller spørsmål ved om det ikke i mange tilfeller kunne vært gjort mer for å innhente en uttalelse fra barnet i saken. Omsorgspersoner på institusjonene må sørge for at barna får oppfylt sin rett til å uttale seg i saker som angår dem i henhold til Barnekonvensjonens artikkel 12. Dette ville både kunne tjene til å bevisstgjøre barnet omkring sine rettigheter og gjøre at klageårsaken kom tydeligere fram av protokollen.

I rapporten ”Maktesløst tilsyn” tar Barneombudet opp en rekke problemer knyttet til tilsynet med barnevernet. Rapporten viser blant annet at det i dag ikke finnes faste rutiner for hvordan fylkesmennene skal følge opp klager fra barn i barnevernstiltak. Dermed blir det i praksis opp til den enkelte institusjon å følge opp klager som har fått medhold. Ombudet har fått vite at dette ikke alltid skjer. Barneombudet mener derfor at det bør utvikles faste, nasjonale rutiner på hvordan innfridde klager følges opp. Videre har Ombudet påpekt at fylkesmennene i for liten grad bruker sanksjonsmulighetene de har når det avdekkes avvik i barnevernet. I tillegg ønsker Ombudet at fylkesmennene skal få utvidet fullmakt til å gripe inn i enkeltsaker i større

grad enn i dag og til å gå til politianmeldelse ved mistanke om straffbare forhold. Bedre tilsyn og klagebehandling er avgjørende for å ivareta integriteten og rettsikkerheten til barn som bor i barneverninstitusjon.

Barneombudet takker for muligheten til å komme med innspill i høringsrunden, og stiller seg til disposisjon for en videre dialog.

Med vennlig hilsen

Reidar Hjermann
barneombud

før Gunn Karin Aase
Anders Cameron
rådgiver